***Zaviruha P.D., Nezhyviy Z.P., Andriychuk K.A., Shotska O.M.* The Research Results of Breeding Value of Hybrid Population of Potato Seedling F_1**

The investigations results of 22 populations of potato's seedling F_1, received of true seeds of a hybrid lineage from hybridization of domestic selection varieties – Zahidna, Volya, Lishchyna, Vodogray, foreign selection varieties – Nevskaya (Russian Federation), Krasa (the Czech republic) with a potato perspective hybrids of Lviv NAU breeding are presented. Clonal selection of the best potato seedling F_1 with high parameters of economic-valuable characteristics that are qualitative starting material for the further breeding work is made.

Key words: potato, selection, hybrid, seedling F_1, selection-valuable characters.

УДК 332.2.021

Доц. О.Д. Гнаткович, д-р екон. наук – Львівський інститут економіки і туризму

ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЛІ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Розглянуто особливості застосування нової методології вивчення економіко-екологічного механізму використання землі у сільськогосподарському виробництві. У період формування ринкової економіки важливим є докорінний перегляд методології та методів наукових досліджень, здійснення серйозної структурної перебудови систем одержання знань. Нова методологія повинна забезпечити вивчення дії всієї сукупності чинників, що впливають на розвиток сільськогосподарського виробництва, знайти шляхи свідомого керування цим розвитком.

Ключові слова: економіко-екологічний механізм, сільськогосподарське виробництво, земельні відносини.

Постановка проблеми. Серед усіх суспільних явищ процес використання земель займає повсюдно вагоме місце, що потребує постійного його вивчення з метою пізнання для практичного задоволення потреб людини у виробництві необхідної продукції. Особливо актуальним процес пізнання всіх властивостей землі є у сільському господарстві, хоч не завжди він базується на науковій основі.

Здійснення виробничої діяльності у сільському господарстві відбувається внаслідок певних економічних явищ, процесів, під час яких суб'єкти господарювання використовують земельні ресурси. Оскільки земля є обов'язковим атрибутом цього процесу, то вона виступає як економічне явище у вигляді засобу виробництва, що видозмінюється під впливом діяльності людини. Одночасно з цим відбувається зміна форм і способів використання земель. Цей процес охоплює сукупність глибинних зв'язків, відносин, закономірностей і законів, що визначають тенденцію їх розвитку, та потребує системних наукових досліджень. Відомо, що системні дослідження є сукупністю наукових теорій, концепцій і методів, в яких об'єкт дослідження розглядається як система. Системні дослідження – це сукупність наукових і організаційних проблем, які при всій їх специфіці й різноманітності схожі в розумінні та розгляді досліджуваних ними об'єктів як систем, тобто множини взаємопов'язаних елементів, які виступають у вигляді єдиного цілого.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Як вказує економіст М.І. Яцків, "системний підхід до аналізу вимагає переходу від розрізнених, часткових моделей економіки, від ізольованого розгляду окремих господарських ситуацій і

процесів до загальної концепції, яка дасть змогу побудувати модель, де було б видно всю систему зв'язків в економіці".

Предметом системного дослідження земельних відносин у сфері сільськогосподарського виробництва виступають організаційно-економічні засади вдосконалення економіко-екологічного механізму використання землі у сільськогосподарському виробництві.

Об'єкт сучасного системного дослідження – це складна динамічна система, що складається з великої кількості взаємодіючих об'єктів. Основою системних та комплексних наукових досліджень є методологія і методика загальних принципів їх здійснення. Методологія наукового пізнання дійсності є вченням про принципи побудови, форми та способи науково-пізнавальної діяльності й дає змогу здійснити добір конкретних способів дослідження під час вивчення того чи іншого суспільного явища. Вона визначає принциповий підхід до вивчення явищ суспільного життя і є центральним питанням щодо проведення кожного наукового дослідження.

На думку О.О. Никонова, методологія – душа дослідження, провідна компонента наукової роботи [3, с. 3]. Р.І. Тринько вважає, що методологія – це система теорій, принципів та правил наукового дослідження, яка є складним та багатоступеневим утворенням, містить ряд методів, пізнавальних процедур та операцій [5]. Іншими словами, методологія, що трактується у широкому розумінні цього слова, є вченням про структуру, логічну організацію, методи і засоби діяльності.

Мета дослідження – обґрунтувати потребу формування методологічної основи стратегії і тактики розвитку економіко-екологічного механізму використання землі у сільськогосподарському виробництві на основі вдосконалення здійснення земельних відносин між суб'єктами господарювання та державою, оскільки наведене вище потребує уточнення окремих теоретичних положень, особливо застосування методів та прийомів дослідження.

Виклад основного матеріалу. Загалом методологія вибору ефективних способів реалізації земельних відносин у сільськогосподарському виробництві ґрунтується на детальному врахуванні форм і методів організації управлінських дій, спрямованих на обґрунтування та проведення землевпорядкування, державного контролю, моніторингу земель, вирішення земельних спорів тощо. Характерним моментом при цьому потрібно вважати зміну старих форм організації використання та охорони земель новими. Це зумовлено появою принципово нових зв'язків, відносин і закономірностей у сільському господарстві, які визначають тенденцію їх розвитку в нових умовах господарювання [1]. Дослідження цих зв'язків, відносин і закономірностей веде до пізнання і здійснення об'єктивних процесів, пов'язаних із використанням земель суб'єктами господарювання у сільському господарстві.

Здійснення виробничої діяльності у сільському господарстві – дуже складний процес, який потребує врахування як внутрішньої логіки самого виробничого процесу, так і зовнішніх умов його розвитку, що зумовлені специфічною соціально-економічною ситуацією в аграрному секторі економіки України. Тому розвиток суб'єктів господарювання у сільському господарстві та використання ними наявних ресурсів, зокрема земельних, є різноманітним і багатогалузевим явищем, яке формується під впливом економічних, екологічних, правових,

політичних, соціальних, наукових та інших чинників, і його ефективність залежить від методологічного забезпечення.

Як відомо, в основі методології лежить вчення про діалектичний метод дослідження, який передбачає розглядати явища в їх розвитку та тісному взаємозв'язку, в постійному розвитку від нижчого до вищого, в переході кількості до нової якості і, зрештою, в єдності та боротьбі протилежностей, виходячи з об'єктивних законів природи, суспільства та пізнання. Адже неможливо пізнати істину, якщо явища, факти розглядати ізольовано, статично, без суперечностей, внутрішньо їм притаманних.

Для підтвердження цієї думки С.В. Мочерний вважає, що "діалектичний метод пізнання, який служить методологічною основою економічного дослідження, виступає, з одного боку, безпосереднім засобом побудови економічних концепцій, теорій, гіпотез тощо шляхом формування певного комплексу принципів, передумов, орієнтирів у формі понять, ідей, а з іншого – опосередкованим через метод економічної теорії і передусім політичної економії. Жодна наука не може обійтися без таких філософських категорій, як причина, наслідок, потреба, сутність, зміст, закон та ін." [2, с. 3].

Фундаментальною базою діалектики є такі закони: переходу кількісних змін у якісні, єдності та боротьби протилежностей, заперечення. Разом із тим варто зауважити, що використання загальних методів дослідження для розуміння і пізнання сутності, законів і закономірностей дії складових системи економіко-екологічного механізму використання землі у сільськогосподарському виробництві не достатньо. Тому процес наукового дослідження повинен відбуватися шляхом спеціальних досліджень, які є вивченням цих явищ і процесів за допомогою відповідних наукових методів.

Взагалі термін "метод" походить від грецького слова *methodas*, яке буквально означає: "Шлях до чогось", "шлях пізнання" (або дослідження), вчення, теорію. У найбільш загальному філософському значенні воно означає засіб пізнання як певну сукупність або систему прийомів з метою відтворення предмета, що вивчається. Метод теорії земельних відносин – це комплекс засобів та прийомів, що використовуються для проникнення в сутність процесів у земельних відносинах [4]. Під час вибору ефективних методів наукового дослідження сутності економіко-екологічного механізму використання землі у сільськогосподарському виробництві та особливостей використання земель суб'єктами господарювання враховувалися такі основні моменти:

- пізнання особливостей земельних відносин у сільськогосподарському виробництві, виходячи із сутності та принципів раціонального використання, збереження і охорони земельних ресурсів на сучасному етапі розвитку суспільства і його виробництва;
- обґрунтування економічно виважених землевпорядних рішень сільськогосподарськими товаровиробниками, виходячи із завдань щодо реформування земельних відносин у регіоні та в країні загалом;
- удосконалення економіко-екологічного механізму використання землі у сільськогосподарському виробництві в напрямі дієвого здійснення землевпорядних і природоохоронних функцій управління земельними ресурсами.

Дослідження конкретних питань, які пов'язані з проблемами реалізації економіко-екологічного механізму використання землі у сільськогосподарському виробництві, повинно здійснюватися за допомогою таких наукових методів, як: історичний, абстрактно-логічний, статистико-економічний, монографічний, розрахунково-конструктивний, варіантний, балансовий тощо. Загалом застосування наукових методів зображено на рисунку.

Рис. Методи наукового дослідження та їх застосування під час дослідження проблем реалізації економіко-екологічного механізму використання землі у сільськогосподарському виробництві

Сьогодні, в період перебігу кризових явищ в економіці, проблема впровадження результатів наукових досліджень у господарську практику, на думку науковців, досить актуальна і складна. Адже земельні відносини мають комплексний характер і їх введенню у широких масштабах повинні передувати експерименти (виробничі перевірки), під час яких перевіряється обґрунтованість та ефективність нових форм власності та господарювання на землі. Особливо це складно здійснити у сільському господарстві, де розрив між теорією і практикою зростає із поглибленням перекрученого уявлення про суспільно-економічний розвиток [4].

Висновки. Отже, кожне економічне дослідження повинно супроводжуватись не тільки збиранням матеріалу та накопичуванням фактів, що характеризують це явище, а й виявляти суть явища, закономірності розвитку його процесів, які вивчаються, та перевірити одержані висновки на практиці. Тому в період формування ринкової економіки для вивчення теоретичних аспектів економіко-екологічного механізму використання землі у сільськогосподарському виробництві та напрямів його вдосконалення важливим є докорінний перегляд методології та методів наукових досліджень, здійснення серйозної структурної перебудови систем одержання знань. Нова методологія повинна забезпечити вивчення дії всієї сукупності чинників, що впливають на розвиток сільськогосподарського виробництва, знайти шляхи свідомого керування цим розвитком.

Література

1. Гуцуляк Ю.Г. Управління земельними ресурсами в умовах ринкової економіки / Ю.Г. Гуцуляк. – Чернівці : Вид-во "Прут", 2001. – 164 с.
2. Мочерний С.В. Методологія економічного дослідження / С.В. Мочерний. – Львів : Вид-во "Світ", 2001. – 416 с.
3. Никонов А.А. Системные исследования в аграрной сфере / А.А. Никонов // Вестник сельскохозяйственной науки : сб. науч. тр. – 1991. – № 11. – С. 3-12.
4. Третяк А.М. Формування основ теорії земельних відносин в Україні / А.М. Третяк // Землевпорядний вісник : зб. наук. праць. – № 1. – 1997. – С. 5-9.
5. Тринько Р.І. Методика економічних досліджень / Р.І. Тринько. – Львів : Вид-во "Світ", 2009. – 356 с.

Гнаткович О.Д. **Применение экономико-экологического механизма использования земли в сельскохозяйственном производстве**

Рассмотрены особенности применения новой методологии изучения экономико-экологического механизма использования земли в сельскохозяйственном производстве. В период формирования рыночной экономики важен коренной пересмотр методологии и методов научных исследований, осуществления серьезной структурной перестройки систем получения знаний. Новая методология должна обеспечить изучение действия всей совокупности факторов, влияющих на развитие сельскохозяйственного производства, найти пути сознательного управления этим развитием.

Ключевые слова: экономико-экологический механизм, сельскохозяйственное производство, земельные отношения.

Gnatkovich O.D. **The Need for Research Methodology for Modern Economic and Ecologic Mechanism of Land Use in Agriculture**

Some peculiarities of application of the new methodology for studying the mechanism of economic and environmental land use in agricultural production are discussed. In the period of market economy, it is important to make a fundamental review of methodology and research methods, the implementation of a major restructuring of learning. The new methodology should ensure that the study of the whole set of factors that influence the development of agricultural production, finding ways to consciously control this development.

Key words: economic and ecological mechanism, agricultural production, land relations, market economy.

*УДК 630*627.3*

Аспір. О.І. Дерех[1] *– НЛТУ України, м. Львів*

ВПЛИВ РЕКРЕАЦІЙНОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА СТАН БУКОВИХ І ДУБОВИХ ДЕРЕВОСТАНІВ ЛЬВОВА

Вивчено вплив рекреації на стан бучин і дібров із різними стадіями рекреаційної дигресії приміських лісів. Встановлено зворотній дуже високий кореляційний зв'язок між стадією рекреаційної дигресії та кількістю підросту (для бучин r=-0,96, для дібров r=-0,92). Лісовідновні процеси на V та IV стадіях рекреаційного навантаження для бука та дуба відбуваються незадовільно. Частка пошкоджених дерев у бучинах та дібровах змінюється в межах 40-100 %. Встановлено, що із зменшенням рекреаційного впливу кількість пошкоджених дерев від їхньої загальної кількості поступово зменшується. Залежно від стадії дигресії у деревостанах спостережено, що за високого антропогенного впливу (V СРД) середній радіальний приріст є меншим порівняно з менш інтенсивним. Ступінь мінливості приросту деревини характеризується слабкою та середньою варіабельністю (9,3-23,9 %). З результатів досліджень можна помітити зміну у таксономічній структурі та кількісному складі трав'яного покриву.

Ключові слова: стадія рекреаційної дигресії, підріст, радіальний приріст, механічне пошкодження, живий надґрунтовий покрив.

Постановка проблеми. За умов посилення антропогенного впливу на середовище та інтенсивне використання природних ресурсів особливої актуальності набувають охорона і раціональне використання лісових рекреаційних територій зелених зон великих міст. Відомо, що внаслідок нерегульованого масового впливу рекреантів відбувається порушення природних процесів розвитку фітоценозів, зниження ґрунтозахисної і водорегулювальної функції лісових екосистем, що призводить до деградації лісів. Дигресивні зміни лісових екосистем на території Західної України вивчено у багатьох наукових працях [1, 2]. Одним із головних показників негативного рекреаційного впливу є стадії рекреаційної дигресії (СРД). Теорію рекреаційної дигресії детально розглянуто у працях Р.А. Каприсонової (1967), Н.С. Казанської (1972, 1973), Л.П. Рисіна, Г.П. Полякова (1987), В.П. Чижової (1977), Н.П. Жижена, Н.Н. Зеленського (1973), В.І. Парпана (1988), А.І. Тарасова (1986), С.А. Генсірука, М.С. Нижник, Р.Р. Возняка (1987) та ін. Учені розробили різні методичні рекомендації щодо вивчення цього процесу, беручи за головний показник різні компоненти довкілля: площу витоптаних ділянок (В.П. Чижова, С.А. Генсірук), стан лісової підстилки (В.І. Середін, В.І. Парпан, Н.П. Жижен, Н.Н. Зеленський), стан мохово-лишайникового покриття (Л.П. Рисіна, Г.П. Полякова) тощо [3-10].

Природні умови існування лісів у межах приміської зони Львова істотно змінені під впливом антропогенного фактора. Наслідки людської діяльності проявляються в забрудненні ґрунтів і атмосфери, зміні лісорослинних умов під впливом рекреації. Тому мета дослідження – виявити та проаналізувати особливості впливу рекреаційної діяльності на екосистеми букових і дубових деревостанів.

Об'єкти та методика досліджень. Вплив рекреації на стан фітоценозів досліджено на прикладі найбільш навантажених рекреаційних ділянок довкола Львова. Для цього було закладено чотири стаціонари в межах зеленої зони Львова: "Винники", "Липники" (букові деревостани) та "Зубра" і "Давидів" (дубові деревостани). На стаціонарах сформувались складні мішані буково-грабові та

[1] Наук. керівник: проф. Л.І. Копій, д-р с. г. наук